

MARTINA GRČEVIĆ
Filozofski fakultet, Zagreb
mgrcevic@ffzg.hr

O LEKSIKOGRFSKOJ OBRADI HRVATSKO-SLOVAČKIH LAŽNIH PRIJATELJA

Lažni prijatelji ili međujezični homonimi u jezikoslovlju su u posljednje vrijeme, posebno u slavistici, jedna od omiljenih tema. Unatoč ili možda upravo zahvaljujući svojoj omiljenosti, koja se očituje u mnogobrojnosti radova posvećenih lažnim prijateljima, postavlja se niz otvorenih pitanja, kako u teoriji glede naziva, definicije, tipologije, etimologije, tako i u leksikografskoj obradi lažnih prijatelja. Polazeći od čimbenika koji mogu prouzročiti raznolikost u leksikografskim pristupima, u ovom će se radu pokušati pronaći odgovori na neka pitanja koja se otvaraju pri pisanju rječnika i to na primjeru hrvatsko-slovačkih lažnih prijatelja. Hrvatsko-slovački jezični kontakt danas određuju prije svega dva fenomena koji proizlaze iz sociolingvističkih i kulturno-povijesnih danosti. Uzimajući ih u obzir, kao i leksikografske pristupe u već postojećim rječnicima, protumačit ćemo osnovna polazišta u leksikografskoj obradi i koncepciji rječnika hrvatsko-slovačkih lažnih prijatelja.

Ključne riječi: *hrvatski, slovački, međujezična homonimija, lažni prijatelji, leksikografska obrada*

1. Uvod

Radmila Horáková jedna je od rijetkih slovačkih lingvistica koja se u svojim radovima posvećuje slovačko-hrvatskim (i slovačko-srpskim) lažnim prijateljima. Posebno mi je privukao pažnju njezin rad iz 2003. u kojem lažne prijatelje – u njezinoj terminološkoj uporabi „interlingvalni homonimi” – predstavlja kao „leksikografski problem”, što izražava i u naslovu toga rada: *Interlingválne homonymá ako lexikografický problém*. Horáková pokušava doći do odgovora na pitanje kako bi trebalo postupiti pri leksikografskoj obradi lažnih prijatelja, a da se uzmogne sažeto i pregledno izraziti paradigmatске i sintagmatске odnose u njihovoj semantičkoj i sintaktičkoj kompleksnosti i ujedno uzeti u obzir potrebe različitih skupina korisnika takva rječnika. Kao njegove korisnike spominje studente, prevoditelje i dvojezične govornike.

Za ilustraciju različite leksikografske obrade lažnih prijatelja Horáková navodi dva modela homonimnoga para *zakon – zakon*, preuzetih iz rječnika (priručnika) češko-poljskih lažnih prijatelja Edvarda Lotka (1987) i rječnika poljsko-slovenskih lažnih prijatelja Emila Tokarza (1999). Kao vlastiti primjer leksikografske obrade kompliciranih odnosa između homonimnih riječi Horáková navodi slovačko-srpski

homonimni par *a – a*, čije su riječi najfrekventnije u obama jezicima, i pokušava ih leksikografski obraditi prema jednojezičnim rječnicima. Za slovački jezik uzima *Krátky slovník slovenského jazyka* iz 1997., a za srpski *Речник српскохрватскога књижевног језика* iz 1967. godine. Dok se Horákovoj prva dva modela leksikografske obrade čine previše sažeta bez cjelovite semantizacije natuknica, svoj vlastiti model obrade prema jednojezičnicima ocjenjuje preopširnim, ali unatoč svojoj opširnosti ne upućuje korisnika na zamke međujezične homonimije (usp. Prilog). Nakon promatranja leksikografske obrade u postojećim rječnicima lažnih prijatelja Horáková dolazi do zaključka da koncepcije ili metodologija primijenjene u rječnicima toga tipa nisu zadovoljavajuće, a rješenje se nada pronaći u korpusnoj lingvistici (Horáková 2003).

Svi koji se prihvate leksikografske obrade lažnih prijatelja – ili barem većina njih – postupaju vjerojatno slično Horákovoj. Metaforički rečeno, za početak „urone” – danas već – „u more” teorijskih istraživanja, pregledaju postojeće rječnike, kritički analiziraju pristupe autora lažnim prijateljima i njihovu leksikografsku obradu, pa zaključuju da je stanje nezadovoljavajuće. Manje zahtjevni kopiraju jednu od metodologija ili koncepcija već postojećih rječnika, pa napišu novi rječnik za neke druge odabrane jezike.

2. Rječnici lažnih prijatelja s hrvatskim ili slovačkim kao poredbenim jezikom

Osim teorijske znanstvene literature u posljednjih se dvadesetak godina primjećuje i porast broja rječnika lažnih prijatelja slavenskih jezika. U tom razdoblju nastali su gotovo svi rječnici u kojima se leksikografski obrađuju lažni prijatelji iz hrvatskoga ili slovačkoga u usporedbi s nekim drugim slavenskim jezikom. Posebno hrvatsko-slovačkoga rječnika lažnih prijatelja još nema.

Od radova u kojima se leksikografski obrađuju lažni prijatelji iz hrvatskoga u usporedbi s drugim slavenskim jezikom treba spomenuti rječnik poljsko-hrvatskih lažnih prijatelja Emila Tokarza (1998), dva rječnika češko-hrvatskih lažnih prijatelja, pri čemu je jedan u knjižnom izdanju Andreje Stojkovića (2005), a drugi Zdenka Križana u digitalnom izdanju (dostupan na stranicama Češke besede Rijeke)¹. Hrvatsko-ruske lažne prijatelje obradio je Kristian Lewis u svojoj doktorskoj disertaciji (2010), objavljenoj 2016. (Lewis 2016).

Od rječnika u kojima je slovački jedan od natukničkih jezika postoje rječnici slovačko-slovenskih lažnih prijatelja Juraja Vaňka (2003) i ukrajinsko-slovačkih lažnih prijatelja Márie Čižmarové i Anne Jaškové (2013). Leksikografski su obrađeni i poljsko-slovački lažni prijatelji u sklopu sveučilišnoga priručnika Marte Pančíkové (1993)².

1 <http://www.ceskabesedarijeka.hr> (15. 04. 2018.)

2 Na ovom mjestu treba napomenuti da neki autori spomenutih rječnika po struci nisu jezikoslovci.

3. Raznolikost leksikografskih pristupa

S obzirom na standardna pravila leksikografije moglo bi se pretpostaviti da u leksikografskoj obradi lažnih prijatelja postoji veća ujednačenost nego u teorijskim radovima. No nema je ni tu. Leksikografska neujednačenost toliko je uočljiva da bi se moglo pojednostavnjeno reći: koliko rječnika – toliko različitih leksikografskih pristupa. To potvrđuje i svih sedam gore navedenih rječnika (4 rječnika s hrvatskim i 3 sa slovačkim kao poredbenim jezikom) koji se međusobno razlikuju i u svojoj koncepciji i u leksikografskoj obradi natuknica.

Rječnici lažnih prijatelja mogu biti koncipirani npr. tako da su pisani za govornike samo jednoga od obrađenih jezika, pri čemu rječnik ima jedan polazni jezik u koji su lažni prijatelji iz drugoga jezika prevedeni i objašnjeni; koncepcija može biti i dvojezična, pri čemu se natuknice ne prevode (ili se prevode samo djelomično), a njihova se značenja i primjeri navode u izvornim jezicima, većinom prema jednojezičnicima (tu pripada i model Horákové, usp. u Prilogu); takva koncepcija od korisnika zahtijeva dvojezičnost ili određeni stupanj dvojezičnosti, barem toliko da sam može pronalaziti međujezičnu homonimiju kod polisemnih riječi ako nije označena; kod određivanja lažnih prijatelja neki se autori oslanjaju na vlastita iskustva iz međujezične komunikacijske prakse, neki ih pronalaze u jednojezičnicima uzimajući u obzir određenu teorijsku podlogu za njihov odabir; u nekim rječnicima stavlja se naglasak samo na usporedbu književnih jezika; nekima je cilj pronaći usporedbom jednojezičnika čim veći broj lažnih prijatelja, neki se koncentriraju na internacionalizme itd. Ta neujednačenost u rječnicima lažnih prijatelja nije bezrazložna. Ona odražava rezultat namjena i želja pojedinih autora, slično Horákovoj, da svojim zamišljenim ciljnim skupinama na što bolji način predstave međujezične odnose homonimnih leksema iz dvaju ili više jezika.

Raznolikost u leksikografskim pristupima u rječnicima lažnih prijatelja proizlazi iz više čimbenika. Jedan od najbitnijih jesu jezici koji se uspoređuju i njihov međusobni odnos. Milenko Popović i Rajisa Trostinska (2009: 98) izdvajaju tri skupine jezika koji stoje u različitom međusobnom odnosu i u kojima se i „međujezična homonimija” može promatrati na različite načine: „1) nesrodni jezici koji nisu u kontaktu, 2) nesrodni jezici u kontaktu i 3) srodni jezici (bez obzira na to jesu li ili nisu – iz povijesno-političkih razloga – u čestom i tijesnom kontaktu)”. Dok je kod nesrodnih jezika međujezična homonimija većinom slučajna, kod srodnih jezika najčešće je povezana s polisemijom. Upravo kod srodnih jezika nositelji uspoređenih jezika posjeduju sposobnost prepoznavanja i izjednačavanja koja se zasniva na analogiji (usp. Popović i Trostinska 2009). Istraživanje rusko-hrvatske i ukrajinsko-hrvatske međujezične homonimije u Popovića i Trostinske pokazuje da i u okviru jedne skupine, ovdje skupine „srodnih jezika”, treba pri svakoj usporedbi pojedinih jezika pristupati na poseban način.

Na leksikografsku obradu lažnih prijatelja uvelike utječe i raznolikost u teorijskim pristupima. Osim već spomenutoga niza otvorenih pitanja glede naziva, definicije, tipologije u teoriji, postavlja se i pitanje vezano uz određivanje lažnih prijatelja: što sve zapravo jesu *lažni prijatelji* i gdje je njihova granica? I tu nam Popović i Trostinska (2009) daju nekoliko bitnih odgovora. Iako kod usporedbe ruskoga (i ukrajinskoga) i hrvatskoga jezika dolaze do spoznaje da zbog suprasegmentnosti jezika ne postoji ni jedan slučaj potpune homonimije, ipak postoje riječi koje „svaki nositelj tih jezika doživljava, čim ih čuje, kao analogne, a postoje i riječi koje od nositelja drugoga jezika bivaju prihvaćene kao analogne nejednako” (Popović i Trostinska 2009: 99). Također spominju kako: „ne dolaze do istoga rezultata dva nositelja istoga jezika koji su različito obaviješteni o jezičnoj građi. Naime, bolji poznavatelj, „razumijevalac”, makar i samo svojega jezika, nalaziti će analogiju i tamo gdje je slabiji poznavatelj jezičnih pojava ne će uopće tražiti.” (ibid.). Dakle, razlike u prepoznavanju ili određivanju lažnih prijatelja ovise i o smjeru gledanja, tj. je li to govornik jednoga ili drugoga jezika kao materinskoga i o stupnju poznavanja jezika (makar svojega).

Naravno, problematika određivanja lažnih prijatelja usko je povezana s daljnjim čimbenikom raznolikosti njihove leksikografske obrade, a to je sam autor ili autori pojedinoga rječnika. U konačnici je autor taj koji odlučuje koje leksičke jedinice ulaze u popis lažnih prijatelja u rječniku. I taj će se popis razlikovati od autora do autora, kao što je gore rečeno, što ovisi npr. o tom koji mu je od dvaju uspoređenih jezika materinski i kojom metodom određuje lažne prijatelje. Popis lažnih prijatelja će se (barem djelomično) sigurno razlikovati ako ih npr. u hrvatsko-češkoj komunikaciji određuje autor s hrvatskim kao materinskim jezikom ili autor s češkim kao materinskim jezikom. Također će se razlikovati ako ih npr. autor s hrvatskim kao materinskim određuje usporedbom jednojezičnih rječnika živeći i djelujući u svojoj zemlji ili ih određuje u raznim komunikacijskim situacijama živeći i djelujući u Češkoj. Različite metodologije i različita iskustva pojedinih autora jednostavno dovode do različitih rezultata, i to bez obzira na njihovo odlično poznavanje drugoga jezika. Uz iskustva s jezicima koje uspoređuje i perspektive iz koje piše, postavlja se kod svakoga autora pitanje koncepcije rječnika, koja opet ovisi o tome iz koje potrebe, s kojom namjenom i za koga svoj rječnik piše.

Sa zamišljenom namjenom autora rječnika i njegovom ciljnom korisničkom publikom, tj. čitateljem ili korisnikom rječnika, dolazimo do najbitnijega čimbenika koji utječe na cjelovitu koncepciju rječnika i leksikografsku obradu natuknica u njemu. Ovdje bih se htjela opet vratiti na Horákovú koja rječnikom želi zadovoljiti potrebe svojih korisnika, među koje „osim dvojezičnih govornika”, ubraja „studente” i „prevoditelje” (Horáková 2003: 20). Studente i prevoditelje već tradicionalno ili automatski navode gotovo svi autori rječnika lažnih prijatelja kao svoje ciljne skupine. Ta se tradicija može pratiti od 1928. godine, od prvoga rječnika

francusko-engleskih lažnih prijatelja francuskih lingvista Koesslera i Derocquignya, uz koje se veže i uvođenje pojma „lažni prijatelji prevoditelja” i to za staru pojavu – međujezičnu interferenciju koja se i prije istraživala i opisivala u sklopu nastave stranih jezika³. Međutim, kombinacija upravo ovih dviju skupina korisnika – studenata i prevoditelja – vrlo je nesretna za autora rječnika koji ima u vidu njegovu funkcionalnost. Prvu skupinu korisnika tvore studenti, tj. ljudi koji tek uče jezik (većinom bez ikakva prethodnoga znanja, što se tiče studija slavenskih jezika), a drugu skupinu tvore prevoditelji, tj. stručnjaci koji vladaju jezikom i kojima je problematika lažnih prijatelja poznata ili bi trebala biti. Zadovoljiti potrebe i očekivanja i jednih i drugih odjednom – vrlo je teško, gotovo nemoguće. Korpusna lingvistika nam sigurno može pomoći u leksikografskoj obradi lažnih prijatelja, čemu se nada i Horáková (2003: 20), no ona ne može dati rješenje ili odgovor na pitanje kako sažeto i pregledno izraziti paradigmatске i sintagmatske odnose homonimnih riječi u njihovoj semantičkoj i sintaktičkoj kompleksnosti iz dvaju jezika i ujedno uzeti u obzir potrebe različitih skupina korisnika takva rječnika.

Naravno, na leksikografsku obradu lažnih prijatelja mogu utjecati i drugi čimbenici.

4. Današnji slovačko-hrvatski jezični kontakt

Slovačko-hrvatski jezični kontakt danas određuju prije svega dva fenomena koji proizlaze iz sociolingvističkih i kulturno-povijesnih danosti. Prvi je stereotip u slovačkih i hrvatskih govornika o vrlo velikoj sličnosti slovačkoga i hrvatskoga jezika, iako slovački i hrvatski jezik ne pripadaju istoj skupini slavenskih jezika; jedan je zapadnoslavenski, a drugi južnoslavenski. Takav stereotip ne ćemo naći u odnosu na druge slavenske jezike koji ne pripadaju istoj skupini. Utjecaj toga stereotipa ima i danas za posljedicu da se govornici slovačkoga i hrvatskoga jezika „bezbrižno” upuštaju u međusobnu komunikaciju na vlastitim jezicima. Rezultati su različiti, kreću se gotovo „od šoka” i prebacivanja u treći jezični kod (uglavnom na engleski), pa do „radosne” spoznaje da u tim dvama jezicima ima uistinu puno jednakih i sličnih riječi. Upravo u takvim situacijama u kojima se vjeruje da je sporazumijevanje na temelju sličnih riječi neproblematično, može doći do nesporazuma čak i kod iskusnijih govornika. Kad su se Matica slovačka i Matica hrvatska nedavno dogovarale o organiziranju zajedničkoga skupa, sa slovačke strane zatražili

3 Tako npr. već 1884. godine njemački lingvist J. Mörs upozorava na zbnjujuće njemačko-francuske parove riječi (Wortpaare) i daje njihov opsežni popis za potrebe programa više građanske škole: *Die Form – und Begriffsveränderungen der französischen Fremdwörter im Deutschen*. (Beilage zum Programm der Höheren Bürgerschule zu Bonn). U slovačkom su se jezikoslovlju ovom problematikom prvi bavili autori diferencijalnih rječnika, npr. 1900. godine piše L. A. Mičátek *Diferenciálny slovensko-ruský slovník* u sklopu kojega daje i popis rusko-slovačkih homonima (*Списокъ словацко-русскихъ омонимовъ / Soznam slovensko-ruských homonymov*, Mičátek 1900: 318–332).

su od hrvatskih predstavnika *stručna* predavanja. Na hrvatskoj su strani sudionici bili iznenađeni naglašavanjem toga zahtjeva te su spremali temeljite znanstvene, dugačke tekstove. Slovački organizatori reagirali su uplašeno jer nije bilo planirano toliko vremena za predavanja koja su trebala biti samo „stručna”, kao što su naglasili, tj. na slovačkome „kratka”, „sažeta”. Kad ne bi bilo lažnoga prijatelja *stručan* – *stručný* koji je zapravo u toj komunikaciji predstavljao ključni pojam, ta komunikacija protekla bi bez ikakvih daljnjih poteškoća. U drugoj bi situaciji taj homonimni pridjev možda ostao nezapažen, iako bi bio krivo shvaćen. U spomenutoj situaciji gotovo je prouzročio organizacijske poteškoće u pripremi skupa.

Drugi fenomen koji obilježava današnji hrvatsko-slovački jezični kontakt jest masovnost izravne usmene hrvatsko-slovačke komunikacije. Ona se ostvaruje prije svega na hrvatskom području, kroz koje godišnje proputuje oko tristo tisuća slovačkih turista. Hrvatsko-slovački jezični dodiri između slovačkih turista i njihovih hrvatskih domaćina (isto tako između hrvatskih turista i slovačkih domaćina) većinom su kratkotrajni i često popraćeni komunikacijskim nesporazumima vezanima uz lažne prijatelje. Takvi jezični dodiri predstavljaju dobru podlogu za njihovo istraživanje. Budući da turisti dolaze većinom bez ikakve jezične pripreme, no zato puni vjere u bliskost hrvatskoga i slovačkoga jezika, komunikacijski nesporazumi mogu započeti već ulaskom na hrvatsku granicu, o čemu se već pisalo i u slovačkim i u hrvatskim medijima⁴.

5. Konceptija rječnika hrvatsko-slovačkih lažnih prijatelja

Sagledavši obilježja današnjega hrvatsko-slovačkoga jezičnoga kontakta i bivajući izložena komunikacijskim nesporazumima kao izvorna govornica slovačkoga koja živi u Hrvatskoj i govori hrvatski, prepoznala sam potrebu napisati rječnik hrvatsko-slovačkih lažnih prijatelja za širi krug korisnika, koji nadilazi nekolicinu hrvatsko-slovačkih prevoditelja, kojima je takav rječnik zapravo najmanje potreban. Potrebni je mnogobrojnim posjetiteljima iz jedne ili druge zemlje (koji dolaze iz turističkoga, poslovnoga ili drugoga razloga), izvršiteljima kratkotrajnih jezičnih dodira, odnosno svim slovačkim i hrvatskim govornicima koji ne vladaju ili nedovoljno vladaju onim drugim jezikom, no koji ipak imaju volje pogledati što

⁴ O jednom incidentu između hrvatskih carinika i slovačkih turista na hrvatsko-mađarskoj granici koji je proizašao iz slovačko-hrvatske komunikacije pisale su novine u objema državama, a hrvatski je novinar članak o njemu nazvao *Kocura* (*Jutarnji list*, 25. 07. 2011.), prema međujezičnomu homonimu – „kocura”, koji je nastao od hrv. veze *kod cura* i genitivnoga oblika slov. imenice *kocír* (gen. *kocúra*), hrv. „mačak”. U tom se članku iskazuje i potreba za izradbom rječnika hrvatsko-slovačkih lažnih prijatelja.

od tih „jednakih” ili „sličnih” riječi ne shvaćaju ili drugačije shvaćaju oni ili njihovi komunikacijski partneri⁵.

Upravo toj ciljnoj skupini korisnika prilagođena je i cijela koncepcija mojega rječnika⁶. Najvažnija polazišta koja sam uzela u obzir jesu sljedeća:

- *Dvojezičnost i obostrani prijevod.* S obzirom na ciljnu skupinu korisnika rječnika, tj. i hrvatskih i slovačkih govornika, a da se ne uvjetuje njihova hrvatsko-slovačka dvojezičnost, pretpostavlja se u prvom redu dvojezična koncepcija rječnika. Prijevod natuknica kao i svih navedenih primjera ostvaren je i na slovačkoj i na hrvatskoj strani, tako da rječnik nema jedan polazni jezik, nego dva. Stoga mogu i hrvatski i slovački čitatelji rabiti rječnik na jednak način i to bez znanja drugog jezika.
- *Komunikacijska praksa i čimbenik „ponavljanja”.* Lažni prijatelji prikupljeni su prateći učestalost pojedinih komunikacijskih nesporazuma u hrvatsko-slovačkoj komunikacijskoj praksi.
- *Usmjerenost na osnovni vokabular.* Izbor natuknica usredotočen je na riječi iz svakodnevnog uporabe u oba ili barem u jednom od dvaju jezika. Većina izabranih riječi učestala je u sličnim komunikacijskim situacijama i čestim je uzrokom komunikacijske smetnje. Iako većina natuknica pripada neutralnomu i stilski neobilježenomu fondu riječi, uključene su i riječi ekspresivno-emocionalnoga karaktera, dijalektizmi pa i vulgarizmi. Vulgarizam jednoga jezika može biti dio neutralnoga, svakodnevnoga rječničkoga blaga u drugom jeziku. Takve riječi mogu biti uzrokom teških komunikacijskih nesporazuma. S neočekivanom „vulgarnošću” susreću se prije svega oni koji u drugoj jezičnoj sredini borave nedovoljno pripremljeni i kratko. Govornici s više jezičnoga iskustva takve riječi nauče upotrebljavati s odmakom od asocijacija u materinskom jeziku pa ih izbjegavaju da ne bi zvučali vulgarno.
- *Leksikografska obradba.* Riječi su leksikografski obrađene sukladno njihovom opisu u jednojezičnim i dvojezičnim rječnicima (tumačenje značenja, navođenje gramatičkih i leksičkih odrednica i sl.).
- *Preglednost i funkcionalnost.* Imajući na umu konačnu funkcionalnost i preglednost rječnika, korisnik se, posebno nejezikoslovac, ne opterećuje opširnim (meta)jezičnim informacijama, nego mu se pojednostavnjenjem i popratnim objašnjenjem olakšava pronaći temeljne razlike u uporabi lažnih prijatelja u drugom jeziku.

5 Na ciljnu korisničku skupinu detaljnije sam se osvrnula u svojem predavanju na Šestom hrvatskom slavističkom kongresu održanom 2014. godine u Vukovaru i Vinkovcima (usp. Grčević 2018).

6 Rječnik je predan u tisak.

6. Zaključak

Postoje lažni prijatelji koji se semantički podudaraju, no u uporabi ipak bitno razlikuju. Ako čitatelju te razlike želimo predočiti, navođenje podataka iz iscrpnih vrela kao što su jednojezični rječnici nije dovoljno. Npr. o glagolima *prati* – *prat* koji pripadaju svakodnevnomu rječničkomu blagu obaju jezika, ne ćemo naći ni u jednojezičnim ni u dvojezičnim rječnicima zadovoljavajuće podatke o njihovim kolokacijskim odnosima. Zato treba govornicima slovačkoga jezika posebno objasniti da se u hrvatskom jeziku „peru” npr. prozori, pod i auto, pa čak i glava, ruke te zubi, što njima u najmanju ruku zvuči smiješno, jer se u slovačkome ništa od toga ne „pere”. Hrvatskim govornicima treba pak objasniti da se u slovačkome „pere” (*prat*) samo rublje.

Na takve i slične „zamke” međujezične homonimije upozorava se u sklopu nastave stranih jezika. I upravo to – upućivanje govornika na „zamke” u drugom jeziku - trebalo bi postati zajedničkim i prvenstvenim ciljem svih rječnika lažnih prijatelja. Raznolikost u njihovoj leksikografskoj obradi koja ovisi o gore navedenim čimbenicima ne će se moći izbjeći pri pisanju pojedinih rječnika jer „teško je pronaći zajednička pravila koja bi vrijedila za sve jezične sustave i za sve ciljne skupine potencijalnih korisnika rječnika međujezičnih homonima” (Grčević 2018: 1119).

Literatura:

- Čižmarová, M. i A. Jašková. 2013. *Ukrajinsko-slovenská homonymia. Slovník ukrajinsko-slovenských medzijazykových homonym. Українсько-словацька омонімія. Словник українсько-словацьких міжмовних омонімів*. Prešov: FF PU v Prešove.
- Grčević, M. 2018. Hrvatsko-slovačka međujezična homonimija. U: S. Botica, D. Nikolić, J. Tomašić i I. Vidović Bolt (ur.), *Zbornik radova Šestoga hrvatskoga slavističkoga kongresa održanoga u Vukovaru i Vinkovcima od 10. do 13. rujna 2014. Drugi svezak*. 1113–1120. Zagreb: Hrvatsko filološko društvo.
- Horáková, R. 2003. Interlingválne homonymy ako lexikografický problém. *Slavica Slovaca* 38 (1): 13–21.
- Kačala, J. i M. Pisárčiková (ur.). 2003. *Krátky slovník slovenského jazyka*. Bratislava: Veda, vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied.
- Koessler, M. i J. Derocquigny. 1928. *Les faux amis; ou, Les trahisons du vocabulaire anglais (conseils aux traducteurs)*. Paris: Librairie Vuibert.
- Križan, Z. *Slovník česko-chorvatských homonym*. <http://www.ceskabesedarijeka.hr>
- Lewis, K. 2010. *Hrvatsko-ruski lažni prijatelji*. Neobjavljeni doktorski rad. Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
- Lewis, K. 2016. *Lažni prijatelji s Rječnikom hrvatsko-ruskih prijatelja*. Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje.

- Lotko, E. 1987. *Zrádná slova v polštině a češtině*. Olomouc: UP.
- Mičátek, L. A. 1900. *Diferenciálny slovensko-ruský slovník s tromi prílohami a skrátená mluvnica slovenského jazyka s krátkym úvodom*. Turčiansky sv. Martin: Kníhtlačiarstvo-účastinársky spolok.
- Mörs, J. 1884. *Die Form- und Begriffsveränderung der französischen Fremdwörter im Deutschen*. Bonn: Carl Georgi. (=Beilage zum Programm der Höheren Bürgerschule zu Bonn, Ostern 1884, Nr. 441)
- Речник српскохрватскога књижевног језика*. I–VI. 1967–1976. Нови Сад: Матица српска.
- Pančíková, M. 1993. *Zradné slová v polštině a v slovenčine. Lexikológia poľského jazyka*. Bratislava: Univerzita Komenského.
- Popović, M. i R. Trostinska. 2009. Još o međujezičnoj homonimiji hrvatsko-ruskoj i hrvatsko-ukrajinskoj. U: D. Sesar (ur.), *Slavenski jezici u usporedbi s hrvatskim I*. 97–109. Zagreb: FF press.
- Stojković, A. 2005. *Závodnice ili riječi koje zavode: (o češko-hrvatskim homonimima)*. Zagreb: vlast. nakl.
- Tokarz, E. 1998. *Putapki leksykalne. Słownik aproksymatów polsko-chorwackich*. Katowice: Śląsk.
- Tokarz, E. 1999. *Putapki leksykalne. Słownik aproksymatów polsko-słoweńskich*. Katowice: Śląsk.
- Vaňko, J. 2003. *Slovaško-slovenska homonimija. Slovar slovaško-slovenskih medjezikovnih homonimov*. Ljubljana: Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani, Oddelek za slavistiko.

O LEXIKOGRAFICKOM SPRACOVANÍ CHORVÁTSKO-SLOVENSKÝCH MEDZIJAZYKOVÝCH HOMONÝM

Medzijazykové homonymá alebo zradné slová sú v jazykovede, predovšetkým v slavistike, jednou z obľúbených tém. Napriek tomu alebo možno práve vďaka tejto obľúbenosti, ktorá sa prejavuje vo veľkom počte prác zaoberajúcich sa medzijazykovými homonymami, nastoluje sa celý rad otvorených otázok, ako v teoretických prácach tak aj v lexikografickom spracovaní medzijazykových homoným. V tejto práci poukážeme na špecifiká chorvátsko-slovenských medzijazykových homoným a nové možnosti v ich lexikografickom spracovaní.

Kľúčové slová: *chorvátčina, slovenčina, medzijazyková homonymia, lexikografické spracovanie*

7. Prilog⁷

Slovenský jazyk	Srbský jazyk
A	A
a² conj.	a² vezn.
1. A. prirad'. vyjadruje zluč. vzťah: <i>brat a sestra</i> (skr. a pod.) (...)	1. suprotni za vezivanje dveju suprotnih radnji: <i>Još mi nije došla volja, a valjda će doći! Kranč.</i>
2. odporovací vzťah (obyčajne so záporom); ale: <i>už bolo tma a matere nikde; a jednako; a predsa</i>	2. sastavni a. za vezivanje dveju istovremenih ili sukcesivnih radnja ili naporednih osobina: Sedi u bašti i ostri brijače, a pevuca kroz zube. Srem. b. pri nabranjanju: <i>iz sjemena nastaje vlat, a iz vlati klas, a od klasa kruh, a kruh se pretvara u krv, a krv postaje čovjekom. Krl.</i>
3. dôsledkový vzťah (najmä vo výrazoch <i>a preto, a teda, a tak</i>); <i>preto: prečítaj si to, a tak sa presvedčíš</i>	3. rastavni: ili – A pošao u njivu, a u drva, a u vinograd, a u livadu – svakad će je (pušku) poneti. Gliš.
4. stupňovací vzťah (najmä vo výrazoch <i>aa</i> [sic!] <i>aj, a najmä, a ani</i>): <i>ostarol a najmä schudol</i>	4. za pojačavanje. – <i>Ako ti se ne sviđa, a ti idi.</i>
5. vysvetľovací a príčinný vzťah, obyčajne vo výrazoch <i>a ved, a to</i> (<i>nepráv.</i> [sic!] „ <i>a síce</i> “): <i>sedem dielov sveta, a to ...</i>	5. pleon. obično u stihovima, radi pojačavanja ili radi dopune broja slogova. – Ukraj mene Srba nijednoga, sve prsnulo a od jada moga. Radič.
6. vylučovací vzťah (najmä vo výraze <i>a či</i>): <i>bolo nás desať a či dvanásť</i>	
7. prípusťkový vzťah: <i>smejú sa a vec je vážna</i>	
B. podrad'. a čo vyj. krajnú podmienku, aj keď: <i>a čo sa na hlavu postavíte, urobím to</i>	
II. časť. 1. nadväzuje na situáciu a uvádza najmä opyt. a zvol. vetu: <i>a skadeže si? a daj mi s tým pokoj! a vy tu? a tak! a ták!</i> výraz dovtípenia sa. 2. <i>no a?</i> v replike vyj. nepochopenie, nesúhlas ap.	
III. <i>a, á</i> cit. vyj. rozlič. pocity (prekvapenie, radosť, iróniu ap.): <i>á, vítajte!</i>	
	a³ uzvik (različito naglašeno a)
	1. za dozivanje, pitanje, [sic!] odricanje, potvrđivanje, prisećanje i izražavanje različitih emocija. – A brate rodjeni, a! – više on stegnuta glasa. Djur. 2. za podražavanje, oponašanje graje, zamuckivanja, detinjeg plača i sl. – „A-a-a-a-a!“ - zagrajaše djaci. Srem.

7 Model leksikografske obrade slovačko-srpskog lažnog prijatelja *a – a* R. Horákove prema jednojezičnim rječnicima: *Krátky slovník slovenského jazyka* (1997) za slovački i *Речник српскохрватскога књижевног језика* (1967) za srpski jezik. Preuzeto i sa zatipcima i nedosljednim zadržavanjem fontova u primjerima iz Horáková 2003: 18–19.